

МРНТИ 14.29.01
УДК 377

¹Жиенбаева Н.Б., ²Кикбанова А.М.,
¹п.ғ.д., профессор, zh_nadejda@mail.ru.
²педагогика ғылымдарының магистрі, aigerim.mukaevna@gmail.com.
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ., Қазақстан

ГИБРИДТІ ОҚЫТУДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ҮШІН АРНАЙЫ ОҚЫТУШЫЛАРДЫҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Мақалада гибридтік білім беру ортасын ұйымдастыру мен жүзеге асырудың теориялық негіздері, гибридтік оқытудың мәні мен құрылымы, оның кәсіптік оқытудағы рөлі қарастырылған. Гибридті оқыту форматтарын дамытудың маңызды шарты мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі екені анықталды. Гибридті оқытуды жүзеге асыру үшін мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін дамытудың зерттеу стратегиясы, гибридті білім беру ортасын жобалауға мұғалімдерді қосу стратегиясы, гибридті оқытуды енгізудегі ынтымақтастық стратегиясы және өзіндік білім беру сияқты стратегиялар ұсынылады. -оқыту стратегиясы. Гибридті білім беру ортасы педагогикалық инновация ретінде оның құрамдас бөліктерін жүзеге асырудың синергетикалық әсеріне негізделген, болашақ арнайы мұғалімдердің кәсіби дайындығын жетілдіруді қамтамасыз етеді деген қорытынды жасалды.

Түйінді сөздер: арнайы педагог, гибридтік оқыту, педагог ың құзыреттілігі, гибридті білім беру ортасы, аралас оқыту, педагогикалық инновация.

Кикбанова А.М.¹, Жиенбаева Н.Б.²
¹магистр педагогических наук, aigerim.mukaevna@gmail.com.
²кандидат педагогических наук, профессор, zh_nadejda@mail.ru.
Казахский национальный педагогический университет им. Абая,
г. Алматы, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СПЕЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ ДЛЯ РЕАЛИЗАЦИИ ГИБРИДНОГО ОБУЧЕНИЯ

Аннотация

В статье рассмотрены теоретические основы организации и реализации гибридной образовательной среды, сущность и структура гибридного обучения, ее роль в профессиональной подготовке. Определено, что значимым условием развития гибридных форматов обучения является профессиональная компетентность педагога. Предложены такие стратегии развития профессиональной компетентности педагога для реализации гибридного обучения, как исследовательская стратегия, стратегия включения педагогов в дизайн гибридных образовательных сред, стратегия сотрудничества при реализации гибридного обучения и стратегия самообучения. Делается вывод, что гибридная образовательная среда как педагогическая инновация основана на синергетическом эффекте реализации ее компонентов, обеспечивающих совершенствование профессиональной подготовки будущих специальных педагогов.

Ключевые слова: специальный педагог, гибридное обучение, компетентность педагога, гибридная образовательная среда; смешанное обучение; педагогическая инновация.

Кикбанова А.М.¹, Жиенбаева Н.Б.²
¹Master of Pedagogical Sciences,
²Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,
Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF SPECIAL TEACHERS FOR IMPLEMENTATION OF HYBRID TRAINING

Abstract

The article discusses the theoretical foundations of the organization and implementation of a hybrid educational environment, the essence and structure of hybrid learning, its role in professional training. It has

been determined that a significant condition for the development of hybrid learning formats is the professional competence of the teacher. Strategies for developing the professional competence of a teacher for the implementation of hybrid learning are proposed, such as a research strategy, a strategy for including teachers in the design of hybrid educational environments, a strategy for cooperation in the implementation of hybrid learning and a self-learning strategy. It is concluded that the hybrid educational environment as a pedagogical innovation is based on the synergistic effect of implementation its components, ensuring the improvement of professional training of future special teachers.

Keywords: special teacher, hybrid learning, teacher competence, hybrid educational environment; blended learning; pedagogical innovation.

Кіріспе. Қоғамның технологиялық дамуы коммуникация процестерінің, ақпаратты сақтау және өңдеу құралдарының сипатын өзгертіп, бұл әртүрлі технологияларды пайдалана отырып, белгілі бір жерге байланбай оқуға және жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Жұмыстың, оқудың, қарым-қатынастың дәстүрлі форматтарының жаңа технологиялар мүмкіндіктерімен үйлесуі гибридік кеңістіктердің, гибридік сәйкестіктің, гибридік өзара әрекеттестіктің пайда болуына әкеледі, оны Б.Латур терминологиясында заттардың «әлеуметтік-техникалық тоғысуы» деп атайды. [1]

Гибридік оқыту 1985 жылы білім беруді ақпараттандыру үдерісінің басталуымен, барлық мектеп пәндерін оқытуда ақпараттық технологияларды қолданудың басталуымен пайда болды деп айтуға болады. Сонымен қатар гибридік оқытуды жүзеге асыру үшін педагогикалық кадрларды дайындау басталды. Бірақ бұл міндеттің өзектілігі соңғы жылдары ғана күшейе түсті. Жаңадан қалыптасып келе жатқан «жоғары педагогикалық білімнің өзегі» сандық саладағы мұғалімдерді даярлауды қамтуы кездейсоқ емес.

А.А.Марголис жалпы және жоғары білім беру жүйесінде цифрлық педагогика әдістерінің таралуына назар аударады, олардың білім берудің инклюзивті, қосымша және корпоративтік оқыту сияқты секторларына «кіруін» атап өтеді [2].

Жаңа білім беру ортасын құру оның даму динамикасы және оның барлық компоненттерінің байланыс жүйесі тұрғысынан студенттер мен ортаның өзара әрекеттесуінің мазмұнды және технологиялық аспектілерін өзгертумен байланысты. Гибридік білім беру ортасы жататын білім беру ортасының жаңа түрлеріне көшу ХХІ ғасырдың зияткерлік-танымдық процестерінің сипатын айқындайтын жетекші тренд болып табылатынын мойындау керек, өйткені олар: а) қоғамның динамикалық дамуындағы адам факторының ролін өзектендіруге; б) білім алушыларды зияткерлік ортаға енгізудің жаңа, неғұрлым өнімді тетіктерін іске қосуға мүмкіндік береді. қызметі; в) білім беру процесіне қатысушылардың әлеуметтік, эмоционалдық, зияткерлік қабілеттерін дамыту; г) субъективті тәжірибені тұжырымдау мен жеткізудің әртүрлі вербалды және вербалды емес әдістеріне әкелетін дискурсивті тәжірибелерге назар аудару.

Гибридік оқыту бойынша әдебиеттерге жасалған талдау қазіргі таңда ғылыми қызығушылықтың орталығы гибридік оқытуды жүзеге асыруға мұғалімнің дайындығы болып отырғанын көрсетті. Гибридік оқыту форматтарын енгізу кезінде туындайтын педагогикалық жағдаяттардың стандартты емес, көп контекстік және проблемалық сипаты мұғалімнің ролі және оның жаңа жағдайларда шешетін міндеттері туралы қалыптасқан идеяларды қайта қарауды талап етеді.

Зерттеу әдістері. Біз қабылдаған білім беру ортасын зерттеу көрсеткендей, "субъект – орта" типінің өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін коммуникацияның әртүрлі формалары мен құралдарын дамыту өте қажет, мұнда субъект белсенді бастауы бар және қоршаған орта оған қатысты белгіленеді, бұл кәсіптік оқыту жүйесінде білім беру нәтижелеріне қол жеткізуге айтарлықтай әсер етеді. Зерттеудің негізгі әдісі-білім беру ортасының мәні және оның мұғалімнің кәсіби дайындығындағы ролі туралы ғылыми ақпаратты талдау, жүйелеу және жалпылау. Сонымен қатар, мақаланың негізінен теориялық сипаты "гибридік білім беру ортасы" ұғымына толық сипаттама беру қажеттілігімен түсіндіріледі, ол соңғы уақытта ғылыми айналымға еніп, әлі нақты түсіндірілмеді. Педагогтың құзыреттілігі оқу мақсаттарына жету үшін белгіленген сабақ форматтарын түрлендіру қабілетінде көрінеді. Онлайн және оффлайн сабақтарының «сәйкестігі» пәннің «біртексіз» мазмұнымен қамтамасыз етіледі (оның мүмкіндіктерін, қолданылатын технологияларын және оқытушы мен студенттердің тәжірибесін ескере отырып ойластырылған дизайны).

Арнайы педагогтар бүгінде осы сыныптардың немесе топтардың ерекше қажеттіліктеріне негізделген гибридік сыныпта немесе топта жұмыс істеудің практикалық әдістерін меңгеруге көмектесетін кәсіби оқытуға бағытталғанын ескеріңіз. Қазіргі кездегі маңызды мәселе – мұғалімдерге біліктілікті арттырудың оқу кезеңінен кейін ұзақ уақыт бойы қолдау көрсету, яғни сабақта игерілген

гибридті оқыту әдістемелерін консультациялар, гибридті оқыту әдістерін қолданудың табыстылығы туралы кері байланыс, сабақта игерілген оқыту әдістерін енгізуге көмек көрсету, және рефлексиялық сессиялар.

Гибридті білім беру ортасы бір жағынан динамикалық дамып келе жатқан қоғамның талаптарына, екінші жағынан студенттердің жеке мүдделері мен қажеттіліктеріне жауап береді. Басқаша айтқанда, гибридтілікке баса назар аудару оқыту мен белсенділік контексттері мен оның жаңа қасиеттері арасындағы шекаралардың жойылуынан туындайтын мүмкіндіктерді анықтайды, гибридтілік [3].

"Гибридті білім беру ортасы" ұғымының өзегі "білім беру ортасы" ұғымы болып табылады, оның дәстүрлі түсіндірмесі тәрбие мен білім беру факторы және адамның мәдениетке енуінің қажетті шарты ретінде оны адамның білім беру процесіне қосылу механизмін тудыратын жағдайлар жиынтығы ретінде түсінуге айналады [4,5].

Қазіргі педагогикалық контексте гибридтілік ұғымы аралас оқыту ұғымымен тығыз байланысты, дегенмен оқыту режимдерінің өзгеруін білдіретін соңғысынан айырмашылығы, тұтастықты жаңа сапамен құруға бағытталған екі айнымалының тығыз өзара әрекеттесуі ретінде қарастырылуы керек. Осы тұрғыдан алғанда, білім берудегі гибридтілік тиімді синергияға қол жеткізу үшін онлайн ресурстарды пайдалануды көздейтін дәстүрлі және жаңа оқыту формаларын синтездеуге бағытталған педагогикалық инновация ретінде әрекет етеді [6; 7].

Талқылау. Осылайша, гибридті білім беру ортасы жаңа қасиеттерге ие, олар: а) оқытудың жеке және әлеуметтік процестерін бақылау үшін қажетті деректерді генерациялау бойынша іс-қимылдарды қалыптастыруға ықпал етеді; б) болашақ мұғалімнің зияткерлік әлеуетін кеңейту, оқыту уақыты мен құралдарын бөлуді оңтайландыру, синергетикаға қол жеткізу мақсатында қоршаған орта компоненттерін интеграциялау арқылы оқыту тиімділігін арттыру үшін жағдайлар жасайды. оқыту нәтижелеріне оң әсер ететін әсер; в) студенттердің дербестігін дамытуды, олардың болашақ кәсіби-педагогикалық қызметке деген ынтасын арттыруды, икемді жұмыс режиміне бейімделуді көздейді; г) диагностика және бақылау құралдарының номенклатурасын кеңейтуге, оның нәтижелері туралы статистикалық деректерді алу мақсатында Болашақ мұғалімдердің қызметіне мониторинг жүргізуге, сол арқылы студенттердің жетістіктерінің ақпараттық картасын жасауға көмектеседі; д) жоғары білім берудің мемлекеттік білім беру стандарттарының қазіргі заманғы талаптарының бірін іске асыруға мүмкіндік береді, атап айтқанда — болашақ мұғалімнің командада жұмыс істеу қабілетін дамыту, бұл білім беру процесіне жеке және ұжымдық оқытуды біріктіріп, біртұтас физикалық және цифрлық кеңістікті құра отырып, айқын әлеуметтік және ашық сипат береді [8,9,10].

Зерттеу нәтижелері. Біз жүргізген зерттеу гибридті білім беру ортасы болашақ педагогтың кәсіби мәселелерді шешуге дайындауға бағытталған педагогикалық инновация ретінде әрекет ететінін айтуға мүмкіндік береді. Гибридті білім беру ортасының құрылымында біз келесі компоненттерді бөліп көрсетеміз: мақсатты, технологиялық, мазмұнды және түзету-бақылау (кесте 1). Әрине, технологиялық компонент білім беру ортасының осы түрінің ерекше сипатын жоғары дәрежеде анықтайды. Алайда, оның құрамдас бөліктерінің синергетикалық комбинациясына сүйене отырып, гибридті білім беру ортасы осы компоненттердің әрқайсысының артықшылықтарын іске асыру арқылы болашақ мұғалімдердің әлеуметтік, эмоционалдық және интеллектуалдық мүмкіндіктерінің толық спектрін қалыптастыруға және дамытуға ықпал етеді, бұл дәстүрлі және инновациялық технологияларды қолдану негізінде алынған білімдерді, дағдыларды және дағдыларды біріктіруге ықпал етеді.

Кесте 1. Гибридті білім беру ортасының компоненттері

Компоненттер нәтижесі	мақсатты	технологиялық	мазмұнды	түзету-бақылау
анықтаушы	15%	45%	27%	13%
қалыптастырушы	10%	55%	25%	15%

Кәсіби құзыреттілікті дамытудың зерттеу стратегиясы мектептің немесе университеттің білім беру ортасын, ресурстарды, студенттердің тәжірибесін және гибридтік оқытуды ұйымдастыру үшін мұғалімдердің мүмкіндіктерін зерттеумен айналысатын жобалау және зерттеу топтарына мұғалімдерді қосуды қамтиды. Осы стратегияны іске асыру шеңберінде гибридті дискурс пен гибридтік әдістемені енгізуге арналған семинарлар мен вебинарлар ұйымдастыруға болады; білім

беру мекемесінің гибриділік оқыту форматтарына дайындығы туралы аналитикалық есептерді дайындау; гибриділік оқытуды енгізу бойынша озық тәжірибелерді ұсыну.

Болашақ мұғалімдердің гибриділік білім беру ортасы кеңістігіндегі интеллектуалды-танымдық іс-әрекетке интеграциясы дәстүрлі және жаңа, ең алдымен ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолданудың өзгеріштігімен анықталады, бұл студенттің жеке оқыту және дамыту стратегияларын еркін таңдауы негізінде әлеуметтік тәжірибені қабылдау мен берудің жаңа тәжірибелерін тудырады.

Гибриділік білім беру ортасы бүкіл білім беру кеңістігі мен уақытының әлеуметтік-мәдени практикасын, ең алдымен, болашақ мұғалімнің ақпараттық мәдениетін қалыптастыруға, оның коммуникативтік тәжірибесін кеңейтуге және байытуға және оның кәсіби педагогикалық қабілеттерін дамытуға ықпал ететін ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы жүзеге асырудың нысаны болуға барлық негіз бар деп болжауға болады.

Қорытынды

Гибриділік білім беру ортасы-бұл жаңа сапалық сипаттамалары бар біртұтас білім ретінде әрекет ететін әртүрлі технологиялардың синергетикалық өзара әрекеттесуі. Бұл дәстүрлі технологияларға қатысты педагогикалық инновацияны білдіреді, бұл болашақ мұғалімге оқытудың жекелендірілген стилін сақтауға, білім алу көздерінің жиынтығын және оларды білім беру процесінің басқа қатысушыларымен бөлісу тәсілдерін кеңейтуге, зияткерлік қызметтің бірнеше модельдерін бір уақытта қолдануға және әртүрлі білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру нәтижесінде алынған білім беру өнімдерін ұсынудың әртүрлі тәсілдерін қолдануға мүмкіндік береді.

Гибриділік білім беру ортасына көшу мұғалімнің өзінен алынған ақпаратты талдау мен бағалаудың жаңа құралдарын меңгеруді, өзін-өзі оқытуға дайындықты, жаңа технологияларға ашықтықты және команданың беделді көшбасшысы болу қабілетін талап етеді.

Қорытындылай келе, гибриділік формалар оқытуды жаңа сапалы деңгейге көтеріп, бетпе-бет және онлайн оқыту форматтарының үйлесімділігін қамтамасыз ететінін атауға болады. Дегенмен, мұндай көзқарас оқытуға және педагогтің рөліне деген сенімнің өзгеруін («өзін-өзі қайта қарау»), сондай-ақ «бетпе-бет білім беру ортасында жақсы мұғалім автоматты түрде емес» деген ұстанымды қалыптастыруды талап етеді».

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Латур Б. *Нового Времени не было: эссе по симметричной атропологии* / пер. с фр. Д. Я. Калугина. СПб.: Изд-во Европ. ун-та, 2006. 240 с.

2. Марголис А. А. *Что смешивает смешанное обучение?* // *Психологическая наука и образование*. 2018. Т. 23, № 3. С. 5–19. <https://doi.org/10.17759/pse.2018230301>.

3. Anat Cohen & Orit Esra O. (2018), “Development of a conceptual- ized MALL research framework based on L2 Chinese empirical study”, *Computer Assisted Language Learning*, no. 31 (7), pp. 764–789. DOI: 10.1080/09588221.2018.1449756.

4. Ellis R.A. & Goodyear P. (2016), “Models of learning space: inte- grating research on space, place and learning in higher education”, *Review of Education*, no. 4 (2), pp. 149–191.

5. Григорьева М. В. *Понятие «образовательная среда» и модели образо- вательных сред в современной отечественной педагогической психологии* // *Ученые записки*. 2010. Т. 3. No 4 (12). С. 3–11. (Психология. Педагогика).

6. Менг Т. В. *Средовый подход к организации образовательного процес- са в современном вузе* // *Изв. Российского гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена*. 2008. No 52. С. 70–83.

7. Goodyear P. (2020), “Design and co-configuration for hybrid learning. Theorizing the practices of learning space design”, *British Journal of Educational Technology*, 51 (4), 1045–1060. DOI: 10.1111/bjet.12925.

8. Cohen A., Mor Y. & Norgard R.T. (2020), “Hybrid learning spaces — Design data didactics”, *British Journal of Educational Technology*, no. 51 (46), pp. 1–6.

9. Cook J., Mor Y. & Santos P. (2020), “Three cases of hybridity in learning spaces: Towards a design for a zone of possibility”, *British Journal of Educational Technology*, no. 51 (1), pp. 1-13. DOI: 10.1111/bjet.12945.

10. О. Ю. Афанасьева, М.В. Смирнова, М. Г. Федотова, Ю. Г. Радюк *Гибридная образовательная среда в профессиональной подготовке учителя*//*Вестник Южно-Уральского государственного гуманитарно-педагогического университета*, № 6, 2020, стр 7-18